

Barne- og familiedepartementet

Deres ref.:

Vår ref.:

Dato: 27. april 22

Høringsinnspill – EU-kommisjonens forslag om tilbørlig aktsomhet for bærekraft for foretak og endring av direktiv (EU) 2019/1937

Kontaktpunktet for ansvarlig næringsliv takker for muligheten til å gi innspill til norske posisjoner i forbindelse med høring av EU-kommisjonens forslag om tilbørlig aktsomhet for bærekraft for foretak og endring av direktiv (EU) 2019/1937 («Corporate Sustainability Due Diligence»).

Det er positivt at EU har lagt frem et direktivforslag med krav til virksomheter om å utføre aktsomhetsvurderinger med hensyn til menneskerettigheter og miljø. Det er flere positive trekk ved forslaget. Kontaktpunktet vil fremheve det som særlig positivt at kravet til aktsomhetsvurderinger også omfatter negative konsekvenser på miljøområdet. Det er i samsvar med OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper (OECDs retningslinjer), som har et eget miljø-kapittel.

Det er samtidig behov for å styrke direktivforslaget for å sikre bedre samstemthet med FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter (UNGP) og OECDs retningslinjer. I følge fortalen til direktivet skal virksomhetene følge trinnene i OECDs veileder for aktsomhetsvurderinger.¹ Likevel er det flere avvik mellom direktivteksten og OECDs retningslinjer og veileder. Størst mulig grad av harmonisering av direktivet med de internasjonale retningslinjene som direktivet bygger på vil kunne bidra til likere konkurransevilkår («level playing field»), som Kommisjonen beskriver som viktige formål. Direktivet må utformes på en måte som gir et godt grunnlag for å oppnå formålet om å forhindre, begrense og avhjelpe negative konsekvenser på mennesker og miljø.

¹ Fortalen til direktivet, pkt. 16, s. 32.

Kontaktpunktet anbefaler at norske posisjoner fokuserer på ytterligere harmonisering av direktivet med OECDs retningslinjer og veileder for aktsomhetsvurderinger.² Det bør vises til hvordan dette er gjennomført i åpenhetsloven. Kontaktpunktet vil særlig fremheve behov for følgende justeringer for å sikre bedre samsvar mellom direktivet og OECDs retningslinjer og veileder for aktsomhetsvurderinger:

1) **Anvendelsesområdet for direktivet bør utvides.** De internasjonale retningslinjene for ansvarlig næringsliv fra FN og OECD gjelder alle selskaper. Alle virksomheter har et ansvar for å unngå og rette opp negative konsekvenser virksomheten har forårsaket eller bidratt til, og bruke sin innflytelse for å forhindre eller begrense negative konsekvenser som er direkte knyttet til forretningsvirksomheten, produkter eller tjenester gjennom forretningsforbindelser. Anvendelsesområdet for direktivet bør minst være på samme nivå som åpenhetsloven. I likhet med åpenhetsloven bør direktivet bygge på prinsippene som ligger til grunn for de internasjonale retningslinjene fra FN og OECD; særlig prinsippet om risikobaserte aktsomhetsvurderinger. Kontaktpunktet mener at kravene ikke bør begrenses til enkeltbransjer jf. artikkel 2, bokstav b i direktivforslaget. Det bør ikke gjøres begrensninger i kravene som stilles til aktører i finansbransjen.

2) **Kravene til aktsomhetsvurderinger bør samstemmes ytterligere med OECDs retningslinjer og veileder for aktsomhetsvurderinger (artikkel 4 til 11 i direktivforslaget).** Kontaktpunktet vil særlig trekke frem følgende punkter:

- **Krav til forankring bør styrkes.** Etter artikkel 5 i direktivforslaget skal virksomhetene integrere aktsomhetsvurderinger i selskapets retningslinjer. OECDs modell for aktsomhetsvurderinger legger opp til forankring også gjennom virksomhetens ledelses- og styringssystemer – i den ordinære forretningsdriften.³ Vektlegging av retningslinjer kan føre til en sjekk-liste tilnærming fremfor en reell forankring i ledelsen og den daglige forretningsdriften.
- **Alle forretningsforbindelser i verdikjeden bør omfattes.** Det er positivt at direktivet legger opp til å omfatte negative konsekvenser i hele verdikjeden og hele livssyklusen til produktet eller tjenesten. Det er imidlertid ikke i tråd med OECDs retningslinjer at dette begrenses til *etablerte forretningsforbindelser* («established business relationships» jf. artikkel 1). Etter OECDs retningslinjer forventes virksomhetene å forhindre og begrense faktiske og potensielle negative konsekvenser direkte knyttet til bedriftens forretningsvirksomhet, produkter eller tjenester gjennom forretningsforbindelser. Basert på

² Brev fra ILO, OECD og FNs høykommissær for menneskerettigheter (OHCHR) 7. mars 2022 til Kommissjonen om behov for harmonisering med internasjonale standarder; se [ILO-OHCHR-OECD response to the EU Commission Proposal - 07 March 2022](#). Kravene til aktsomhetsvurderinger i direktivforslaget må videre ses i sammenheng med øvrig regelverk for bærekraft i EU som er vedtatt og under arbeid med hensyn til bærekraftig finans og forslag til krav til selskapsrapportering om bærekraft (CSRD).

³ OECDs veileder for aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv (2018), s. 22 – 24.

informasjonen som er tilegnet, foretas prioriteringer av de viktigste risikoene og negative konsekvensene med sikte på oppfølgingstiltak.⁴ Det er ikke avgjørende om de negative konsekvensene er knyttet til en etablert forretningsforbindelse.

- ***Det bør legges opp til risikobaserte og kontinuerlige aktsomhetsvurderinger.*** OECDs prinsipper for aktsomhetsvurderinger fremgår av veilederen for aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv. Viktige prinsipper er blant annet at de skal være risikobaserte og kontinuerlige. Prioriteringen av oppfølgingstiltak skal gjøres ut fra alvorlighetsgrad og sannsynlighet for negative konsekvenser. Det fremgår artikkel 6 i direktivutkastet at identifisering av faktiske og potensielle negative konsekvenser kun skal utføres *før* selskapene gir kreditt, lån eller andre finansielle tjenester. Vektlegging av det pre-kontraktuelle stadiet er ikke i tråd med OECDs retningslinjer og veileder for aktsomhetsvurderinger.
- ***Et ensidig fokus på kontrakter bør unngås.*** Direktivforslaget legger opp til oppfølging av forretningsforbindelser gjennom kontrakter (kontraktuelle forsikringer, «contractual cascading»), tredjepartsverifisering samt til midlertidig opphold i kommersielle relasjoner og avslutning av forretningsforbindelser (artikkel 6 og 7).⁵ Dette, sammen med standard kontraktsmaler (artikkel 12), kan bidra til en sjekklister-tilnærming til arbeidet. Arbeidet for å forhindre eller redusere negative konsekvenser knyttet til forretningsforbindelser innebærer i første rekke å bruke sin innflytelse for å forhindre eller begrense negative konsekvenser. Det kan gjøres på andre måter enn gjennom kontrakter, herunder planer utarbeidet i samarbeid med forretningsforbindelser («corrective action plans»); kommersielle insentiver; samarbeid med bransjeforeninger og andre aktører; bruk av markedsrett m.v. OECDs veileder for aktsomhetsvurderinger legger opp til å vurdere å bryte forbindelsen med leverandør eller forretningsforbindelse *som en siste utvei*.⁶
- ***Det bør stilles tydelige krav til involvering av interessenter.*** Interessentdialog er sentralt i virksomheters aktsomhetsvurderinger. Det er positivt at direktivet inneholder krav til en klagemekanisme i bedriftene etter artikkel 9, der det fremgår at klager skal kunne leveres av personer, fagforeninger og andre representanter for arbeidstakere og sivilt samfunn. Det bør stilles krav til klageordningen i tråd med kriteriene for klagemekanismer i FNs veiledende prinsipp nr. 31 («effectiveness criteria for non-judicial grievance mechanisms»). Involvering av interessenter bør fremgå tydeligere av direktivet for øvrig. Det kan eksempelvis gjøres ved å presisere at kravene til kommunikasjon i artikkel 11 omfatter kommunikasjon med rettighetshavere og interessenter om hvordan negative konsekvenser er håndtert jf. åpenhetsloven

⁴ OECDs veileder for aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv (2018), s. 28.

⁵ Se Line Gjerstad Tjellflaat (2022), *Innsikt: EUs forslag til direktiv for virksomheters aktsomhetsvurderinger for menneskerettigheter, klima og miljø – ett skritt frem og to tilbake eller et sidesprang?* s. 9.

⁶ OECDs veileder for aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv (2018), s. 31.

§ 4. Videre kan det vurderes å kombinere kravet til aktsomhetsvurderinger med en rett til informasjon om hvordan virksomheten håndterer negative konsekvenser jf. åpenhetsloven § 6.

3) **Det materielle innholdet i direktivet bør samsvare med relevante kapitler i OECDs retningslinjer.** Direktivforslaget definerer negative konsekvenser med hensyn til menneskerettigheter som «negative konsekvenser for personer som følge av overtredelse av rettigheter og forpliktelser i henhold til internasjonale konvensjoner», jf. vedlegg til direktivforslaget. Der gis det en opplisting av menneskerettighetsbrudd med henvisning til menneskerettighetene og arbeidstakerrettighetene nedfelt i FNs og ILOs konvensjoner og erklæringer. Det bør sikres at definisjonen av menneskerettigheter er i tråd med menneskerettighetskapittelet i OECDs retningslinjer, som samsvarer med UNGP. Det bør understrekes at en eventuell opplisting av konkrete menneskerettighetsbrudd ikke er uttømmende. Opplistingen i vedlegget til direktivet er bedre egnet for veiledning basert på direktivet overfor næringslivet. Anstendig arbeid bør omtales særskilt og faglige rettigheter bør fremgå tydeligere jf. kapittel V i OECDs retningslinjer og åpenhetsloven § 3.⁷

Kontaktpunktet vil også knytte enkelte kommentarer til mekanismer for å sikre etterlevelse. Kontaktpunktet vil understreke at klagemekanismer på bedrifts nivå ikke vil erstatte behovet for et slagkraftig tilsyn. Det er positivt at det legges opp til at tilsynet som et minimum skal ha adgang til blant annet å fastsette forbudsvedtak og bøter. Her kan det ses hen til systemet for kontroll og håndheving av åpenhetsloven. Det er positivt at det legges opp til europeisk nettverk med tilsynsorgan. Det bør vurderes hvordan de nasjonale OECD kontaktpunktene kan bidra inn i dette arbeidet.

Muligheten for erstatningsansvar vil kunne være et viktig bidrag til gjenoppretting av næringslivsrelaterte menneskerettighetsbrudd («access to remedy» jf. UNGP pillar 3). Dette må utformes på en hensiktsmessig måte. Slik det er nå, knyttes muligheten for erstatningsansvar opp til artikkel 7 og 8 i direktivet, som peker tilbake på det begrensede omfanget av kravet til aktsomhetsvurderinger. Et alternativ vil være å utforme et generelt krav til aktsomhetsvurderinger i tråd med OECDs retningslinjer og knytte et eventuelt erstatningsansvar til «etablerte forretningsforbindelser».⁸ Det er uansett viktig at erstatningsansvar kombineres med andre virkemidler da det er en rekke andre barrierer for å nå frem til domstolene (jf. f. eks. EU-parlamentets rapporter om dette).

Åpenhetsloven gir en god modell for rettslig bindende krav til aktsomhetsvurderinger, og bygger i større grad på de internasjonale retningslinjene og prinsippene fra FN og OECD enn foreliggende direktivforslag. Kontaktpunktet mener videre at norske posisjoner bør fremheve hvordan kravet til aktsomhetsvurderinger knyttes til en plikt til redegjørelse om aktsomhetsvurderinger og en rett til informasjon jf. åpenhetsloven §§ 5 - 6. Det er viktig at

⁷ Kontaktpunktet har foreløpig ikke vurdert nærmere om opplistingen av konvensjoner på miljøområdet er i tråd med miljøkapittelet i OECDs retningslinjer.

⁸ Se mer om dette i Shift (2022), *The EU Commission's Proposal for a Corporate Sustainability Due Diligence Directive*, [Shift_Analysis_EU_CSDDProposal_vMarch01.pdf](https://www.shiftproject.org/Shift_Analysis_EU_CSDDProposal_vMarch01.pdf) (shiftproject.org).

rapporterings- og informasjonsplikter utformes på en måte som bidrar til å oppfylle formålet med reguleringen.

Det er flere krav i direktivforslaget som ikke følger av åpenhetsloven, herunder krav til styret og ledelse om å sikre at forretningsplaner og strategier er forenlige med 1.5 gradersmålet i Paris-avtalen m.v. (artikkel 14). Disse kravene samsvarer godt med de overordnede formålene med OECDs retningslinjer, som er å bidra til en bærekraftig utvikling og likere konkurransevilkår. En mulighet for gjennomføring av disse delene av et eventuelt endelig direktiv vil kunne være å stille særskilte krav til de største virksomhetene i åpenhetsloven.

Tilslutt vil Kontaktpunktet vise til brevet fra ILO, OECD og FNs høykommissær for menneskerettigheter til EU-Kommisjonen⁹ som oppsummerer flere hovedpunkter i Kontaktpunktets innspill til norske posisjoner:

Coherence with the substantive elements of international standards can help bolster the impact and effectiveness of the EU's efforts. For example, it can guard against box-ticking compliance approaches and overreliance on contractual assurances. It can also ensure that due diligence is embedded into enterprises' oversight and management systems, covers the entire value chain, and is sufficiently risk-based, dynamic, proportionate and based on proactive and meaningful stakeholder consultation and dialogue, particularly with workers and all others potentially impacted by business activities. Coherence with international standards can also support the creation of a truly global level playing field, provide legal clarity to business, and reduce costs for companies seeking to comply with similar laws in other regions. Most importantly, aligning with such standards can help to prevent business involvement with harms to people and planet in the first instance, and enable access to effective remedy where they occur.

Kontaktpunktet takker for muligheten til å komme med innspill og bidrar gjerne i det videre arbeidet med utvikling av norske posisjoner.

Med vennlig hilsen

Frode Elgesem
leder

Kristel Tonstad
fagdirektør

⁹ [ILO-OHCHR-OECD response to the EU Commission Proposal - 07 March 2022.](#)